

Broj: 01-33-5-3008/24
Sarajevo, 12-02-2024

KANTON SARAJEVO
SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO
n/r Predsjedavajućeg, g.din Elvedin Okerić
Reisa Džemaludina Čauševića br.1
71000 Sarajevo

13-02-2024

Predmet: Odgovori na zastupnička pitanja, dostavljaju se

Poštovani,

Na sjednici Skupštine Kantona Sarajevo održanoj 29.12.2023. godine, u okviru tačke „davanje saglasnosti na Finansijski plan Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo za 2024. godinu i Odluku o izvršavanju Finansijskog plana Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo za 2024. godinu“ na određen broj pitanja zastupnica i zastupnika, zbog termina u kom je tačka došla na razmatranje, predstavnici Zavoda nisu bili u mogućnosti neposredno odgovoriti, shodno čemu ovim putem dostavljamo odgovore na postavljena pitanja u pisanoj formi, kako slijedi u nastavku.

Pitanja zastupnika Dević Mahira:

- 1) Pitanje: obrazloženje za stavku 2.13 „Održavanje IS“ planirano 2 mil KM, dodatno ste razdvojili pozicije (troškovi komunikacija za funkcionisanje postojećeg informacionog sistema, te sigurnost i zaštita informacionog sistema) koje ukupno iznose dodatni 1 mil KM. Ljekari se žele da je sistem zastario, naručivanja ne funkcionišu, troškovi lijekova rastu..

Odgovor:

Za održavanje informacionog sistema u zdravstvu planirano je 2.024.500 KM i to:

- Za održavanje postojećeg PACS sistema planirana su sredstva u iznosu od 344.000 KM što je 2% manje od sredstava planiranih u prethodnoj godini. Korisnici PACS sistema su sve zdravstvene ustanove Kantona Sarajevo u kojima je postavljena radiološka i dijagnostička rendgenska oprema uvezana u PACS sistem, a predmet održavanja je održavanje komponenti na kojoj se snimaju, obrađuju i pohranjuju podaci PACS sistema, uključujući postojeću opremu – hardver, sistemski i aplikativni softver i licence. Održavanje podrazumijeva standardni servis, podršku, help desk servis, backup sistema i podataka te ostale ugovorom definisane obaveze,
- Za održavanje integralnog informacionog sistema planirana su sredstva u iznosu do 1.287.000 KM što je na nivou sredstava planiranih u prethodnoj godini. Održavanje se odnosi na sve aplikativne komponente informacionog sistema u zdravstvu koji je trenutno u funkciji u Kantonu Sarajevo (AIS/BIS, eApoteka, eDoktor, eRecept, eBolovanje, eOSA sa komponentama), uključujući sve aplikativne komponente, sve systemske operativne sisteme i pripadajuće licence kao i komunikacione servise. Ugovorna obaveza se odnosi na standardni servis, podršku, help desk servis, backup sistema i podataka, redovni nadzor sistema, edukaciju novih korisnika te ostale ugovorom definisane obaveze.
- Održavanje postojećeg LIS (laboratorijskog informacionog sistema) Sistema za neograničeni broj trajnih korisničkih licenci na nivou zdravstvenog sistema Kantona Sarajevo kao i održavanje licenci i uređaja za povezivanje analizatora sa centralnim laboratorijskim sistemom i dvojsmjerne integracije sa AIS/BIS zdravstvenim informacionim sistemom.

Na poziciji 2.12. „Troškovi usluga komunikacije za funkcionisanje postojećeg implementiranog integralnog informacionog sistema“ planirana su sredstva u iznosu od 141.000 KM što je za 50% manje

Adresa: Ložionička br. 2, 71 000 Sarajevo

ID broj: 4200178560003, PDV broj: 200178560003, Broj upisa u sudski registar: 65-05-0051-12,
Depozitni račun broj: 154-921-2014617245, Glavni transakcijski račun broj: 154-921-20146171-48,

Transakcijski račun broj: 134-001-11100067-72

Tel. +387 33 72 52 00, +387 33 72 52 07, Fax +387 33 72 52 98, +387 33 72 52 52

e- mail: info@kzzosa.ba kabinet@kzzosa.ba

u odnosu na 2023.godinu. Sredstva će biti usmjerena za iznajmljivanje primarnih i backup internet linkova prema zdravstvenim ustanovama (23 linka).

Na poziciji 2.14 „Sigurnost i zaštita IS“ planirana su sredstva u iznosu od 160.000 KM. Sredstva planirana na ovoj poziciji su u funkciji osiguranja zaštite integralnog informacionog sistema u zdravstvu i planirana su za nabavku SIEM alata, SOC i implementaciju replikacije becupa na treću sigurnu stranu.

- 2) Pitanje: 500.000 KM planiranih u 2023.godini za finansiranje BMPO – sufinansiranje kako radimo, da li imamo proceduru?

Odgovor:

Sredstva za finansiranje usluga potpomognute oplodnje“ nisu planirana u 2024. godini s obzirom da je donošenjem Izmjena i dopuna Zakona o liječenju neplodnosti biomedicinski potpomognutom oplodnjom („Službene novine F BiH“ br 44/22), finansiranje usluga biomedicinski potpomognute oplodnje prešlo na Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja F BiH, počev od 01.01.2023. godine. Iz istog razloga nisu planirana sredstva na poziciji 2.4.10. Finansiranje prava osiguranih lica na lijekove koji se koriste u postupku medicinski potpomognute oplodnje a koja su u 2023.godini bila planirana u iznosu od 500.000 KM. Naime, da bi se za neku namjenu mogla planirati finansijska sredstva ona mora biti ili dio obaveznog paketa zdravstvenih usluga koje se finansiraju putem kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja ili da nije nikako obuhvaćena obaveznim zdravstvenim osiguranjem u kojem slučaju se onda odlukama nadležnih tijela (Upravni odbor, Vlada i/ili Skupština) definiše kao prošireni paket prava. Kako se u konkretnom slučaju radi o usluzi koja predstavlja dio obaveznog paketa zdravstvenih prava za koju je utvrđeno da se finansira sa višeg nivoa, odnosno putem Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja, to Zavod nije imao pravni osnov za planiranje ove stavke.

- 3) Pitanje: Povećanje pozicija 2.9.1. „Naknade za rad Upravnog odbora“ i 2.9.2. „Naknade za rad Komisija imenovanih rješenjem Upravnog odbora ili Direktora“?

Odgovor:

Kao što je uvaženi zastupnik i sam naveo, radi se o simboličnom povećanju u iznosu od 7.000 KM na godišnjem nivou kada je u pitanju Naknada za rad Upravnog odbora koji broj 9 članova. Naknada za rad članova Upravnog odbora Zavoda je direktno vezana za iznos prosječne plate u FBiH te je i povećanje naknada planirano u skladu sa planiranim rastom prosječne plate u FBiH.

Isto tako, u odnosu na ukupna sredstva raspoloživa u Finansijskom planu, neznatno povećanje naknade za rad komisija imenovanih rješenjem Upravnog odbora Zavoda u iznosu od 7.500 KM na godišnjem nivou je planirano na osnovu broja sjednica koje su komisije dužne održati kako bi rješenja o pravima osiguranih lica bila donijeta u zakonom propisanim rokovima.

Pitanja zastupnika Selmanović Faruka:

- 1) Pitanje: Pozicija 2.13 – integralni informacioni sistem u zdravstvu – šta je i šta podrazumjeva?

Odgovor:

Kanton Sarajevo je apsolutni lider u procesu informatizacije zdravstva. Zavod je u proteklom periodu nabavio skoro 4.000 licenci proizvođača T-System za ambulantni i bolnički informacioni sistem (AIS/BIS) koje su dodijeljene zdravstvenim radnicima ugovornih zdravstvenih ustanova za pristup integracijskom informacionom sistemu e-OSA koji je trenutno u funkciji u Kantonu Sarajevo (modul elektronskog recepta, svi registri, interface sistemi i komunikacijski servisi neophodni za integraciju sa AIS/BIS sistemom i zavodovim šalterskim sistemom M1 kao i neograničeni broj licenci: e@DOKTOR, e@APOTEKA, e@OSA, e@PACS DATA CENTAR). Integralni informacioni sistem se sastoji od više aplikacija od kojih su najznačajnije eRecept, eDoktor, eApoteka, eBolovanje i eOsa. Elektronski recept u Kantonu Sarajevo je u upotrebi još od 2014. godine, a gotovo cjelokupan proces propisivanja se odvija elektronskim putem, dok se proces izdavanja lijekova u potpunosti odvija elektronskim putem (razlog naziva „integralni“ upravo podrazumjeva integraciju više sistema u jedan IS). Najveće olakšanje za hronične pacijente, ali i za ljekare porodične medicine predstavlja primjena elektronske tromjesečne terapije (eTerapija), koja je i tokom pandemije koronavirusa potvrdila svoj značaj i omogućila korištenje lijekova na teret Zavoda čak i u periodu kada nije bilo moguće ostvariti fizički kontakt između ljekara i pacijenta. Definisanjem i implementacijom elektronskih ograničenja prilikom propisivanja recepata, realizacije recepata i izdavanja lijekova putem integralnog informacionog sistema kroz:

- uvođenje automatske kontrole primjene pojedinih smjernica i drugih utvrđenih pravila prilikom propisivanja lijekova kroz modul eSmjernice u integralnom informacionom sistemu
- inoviranje obavezujućih smjernica za korištenje lijekova utvrđeno je pravo osiguranika Zavoda za koju bolest, koliko dugo, u kojem vremenskom intervalu i pod kojim okolnostima mogu koristiti pojedine lijekove na teret sredstava Zavoda, čime su stvorene pretpostavke da se pravila utvrđena u određenom broju smjernica mogu implementirati i kontrolisati isključivo kroz integralni informacioni sistem (u kojem su u jedinstven sistem direktno uvezane zdravstvene ustanove, ljekari, medicinske sestre i tehničari, apoteke, Zavod, itd.), na način da se prvi put omogući elektronski sistem kontrole smjernica kreiranjem modula „eSmjernice“ u integralnom informacionom sistemu. Primjena ovog modula je ograničena usljed sadržaja tekstualnog dijela smjernica sa Liste lijekova, odnosno zavisi od kvaliteta sadržaja i jasnog definiranja ograničenja u samoj smjernici.
- Implementaciju vremenske dostatnosti terapije, na način da se optimizira distribucija prema ordiniranom doziranju kroz modul VDT u integralnom informacionom sistemu.
- Primjenu koncepta digitalnog doziranja, tj. implementaciju algoritama koji omogućavaju propisivanje, analizu i evaluaciju propisanih lijekova u individualiziranoj eksploatabilnoj numeričkoj formi prilagođenoj svakom lijeku

Zahvaljujući procesu informatizacije zdravstva u Kantonu Sarajevo kroz izgradnju integralnog informacionog sistema u zdravstvu Kantona Sarajevo, a posebno zahvaljujući modulima i implementaciji eRecepta i digitalizacije pisanog recepta, stvoreni su realni preduslovi za racionalizaciju. Primjena elektronskih ograničenja prilikom optimizacije distribucije adekvatne količine lijekova je rezultirala kreiranjem inovativne VDT funkciju (vremenska dostatnost terapije), te kreiranje eSmjernica u integralnom informacionom sistemu. Na ovaj način se na vrlo sofisticiran način omogućuje kontrola i ograničenje i prije samog nastanka „štetnog“ događaja, bilo kroz poštivanje smjernica sa liste (eSmjernica), bilo kroz optimizaciju distribucije prema ordiniranom doziranju zaustavlja formiranje tzv „kućnih apoteka“ (VDT). Pacijenti će kroz vremenski period dobiti tačno onu količinu lijekova bez da se stvaraju bespotrebne rezerve kod pacijenata, a koje u konačnici ostanu neiskorištene. Prilikom analize i kreiranja ograničenja po ovom osnovu, koriste se isključivo podaci koje su ljekari naveli prilikom propisivanja ordiniranih lijekova.

2) Pitanje: Pozicija 2.12. – šta je komunikacija visoke propusnosti, na koliko lokacija se koristi?

Odgovor:

Na poziciji 2.12. „Troškovi usluga komunikacije za funkcionisanje postojećeg implementiranog integralnog informacionog sistema“ planirana su sredstva u iznosu od 141.000 KM što je za 50% manje u odnosu na 2023.godinu. Sredstva će biti usmjerena za iznajmljivanje primarnih i backup internet linkova prema zdravstvenim ustanovama na 23 lokacije i to 23 linka propusnosti od 1000/1000 do 10/30.

3) Pitanje: Pozicija 2.15 “Produženje garancije produkcijske opreme u server sali i lokalna podrška” – koja je to oprema?

Odgovor:

Zavod je 2020. godine izgradio novu server salu i trogodišnja garancija na produkcijsku opremu je istekla. Obzirom na obim i značaj podatka i informacionog sistema u zdravstvu koji je u vlasništvu Zavoda, neophodno je produžiti garanciju, kako bi se obezbjedio nesmetan rad... Zavod je u decembru 2020. godine zaključio Ugovor o nabavci “Zamjena informatičke (produkcijske) opreme” sa grupom koju su činili BH Telecom d.d. Sarajevo i Sys Company d.o.o. a nabavka je uključivala Serversku/storage platformu baziranu na HCI, lokalnu backup/restore platformu, NAS platformu za PACS na primarnoj I DR strani, replikacijsku platformu, virtualizacijsku platformu VMware vSphere Standars sa licencama za 10 CPU slotova, virtualizacijsku platformu VMware vCenter Standard 1 istanca, virtualizacijsku platformu VMware vRealize Operations Standard (100 virtuelnih mašina), sigurnosnu i komunikacijsku platformu 1.NGFW perimeter firewall, sigurnosnu i komunikacijsku platformu 2. NGFW datacenter firewall, sigurnosnu i komunikacijsku platformu 3. NGFW menagement, sigurnosnu I komunikacijsku platformu 4. NGFW NextGen EPP, sigurnosnu I komunikacijsku platformu 5. TPR switch, sigurnosnu I komunikacijsku platformu 6. Access switch, sigurnosnu I komunikacijsku platformu 7. Moduli I kablovi za umrežavanje aktivne mrežne opreme, sigurnosnu I komunikacijsku platformu 8. Cloud-based Collaboration platforma za viruelne sastanke, sve sa podrškom proizvođača za period od 36 mjeseci.

Riječ je o produkcijskoj opremi koja mora biti na najvećem mogućem nivou pouzdanosti, dostupnosti

i sigurnosti i koja mora biti adekvatno održavana u toku svog životnog vijeka, imajući u vidu servis koji ta oprema pruža zdravstvenom sistemu KS. Ulaganje u proaktivno održavanje ovakve produkcijske opreme ne samo da je nužno nego i finansijski efikasno. Važi i obrnuta konstatacija, neulaganje u održavanje narušava i pouzdanost i dostupnost i sigurnost zdravstvenog sistema KS.

Održavanje informatičke opreme u data centru važno je iz više razloga, među kojima: unapriješenje performansi i efikasnosti hardvera, redovne funkcionalne i sigurnosne nadogradnje, poboljšanje sigurnosti i zaštite opreme čime se minimizira mogućnost ugrožavanja i krađe podataka, ažuriranje softvera štiti sistem od najnovijih prijetnji i/ili do sada neotkrivenih sigurnosnih propusta.

U najkraćem, održavanje produkcijske opreme je investicija koja se dugoročno isplati i ujedno osigurava optimalne performanse, kontinuirano unaprijeđenje sigurnosti smanjene troškove i produktivnije, sigurnije i efikasnije radno okruženje

Pitanje zastupnika Zahiragić Harisa:

- 1) Pitanje: 184.000 KM za ISO standardizaciju, u dvije godine skoro 400.000 KM – kako će doprinijeti poboljšanju zdravstvene zaštite?

Odgovor:

Za usluge ISO standardizacije planirana su sredstva u iznosu od 184.000 KM. Sredstva planirana za ove namjene u 2023.godini u iznosu od 238.000 KM nisu realizovana već se dio tih sredstava prenosi u 2024.godinu tako da nije tačna konstatacija da je za dvije godine za ove svrhe planirano 400.000 KM. U Zavodu se teži uspostavi sistema koji neće zavisiti od pojedinaca već da se uspostave jasne procedure i standardi postupanja. S toga su u Finansijskom planu planirana sredstva za uvođenje 4 neophodna standarda i to: ISO 2000-upravljanje IT uslugama, ISO 22301 - sistem upravljanja poslovnim kontinuitetom, ISO 27001- sistem upravljanja informacionom sigurnosti, ISO 27701- sistem upravljanja zaštitom ličnih podataka, te za konsultantske usluge za ISO standardizaciju odnosno uvođenje standarda ISO 9001 (koje je u toku). Na ovoj poziciji planirana su i sredstva za penetracijsko testiranje i sigurnosnu analiza sistema (prethodno testiranje i analizu ranjivosti sistema te izlazno testiranje po implementaciji ISO standarda).

Standardizacija po međunarodno prihvaćenim standardima kao što je ISO je od ključne važnosti kako bi se postigao adekvatan nivo pouzdanosti, dostupnosti i sigurnosti jednog ovakvog zdravstvenog sistema kakav je sistem Zavoda i povrh svega da se postigne adekvatna upravljivost tim sistemom.

Standardizacija treba da uspostavi i obezbijedi niz procesa te osigura njihovu primjenu, odnosno treba da podignu ukupnu sigurnost informacionog sistema Zavoda.

Standard ISO 27001 opisuje kako upravljati informacijskom sigurnošću u organizaciji te odnosna standardizacija treba da unaprijedi ukupnu sigurnost organizacije.

Standard ISO 20000 se odnosi na upravljanje IT uslugama. Standard pomaže u sticanju uvida u kvalitet usluga koje se isporučuju, da se specificiraju svi procesi kao i da se stvori sliku o tome šta bi trebalo unaprijediti u cilju povećanja kvaliteta usluga.

Standard ISO 22301 se odnosi na sistem upravljanja kontinuitetom poslovanja (BCM – eng. Business Continuity Management) je prvi međunarodni standard koji u svojim zahtjevima daje upute na koji će način organizacije osigurati kontinuitet poslovanja i kako izraditi planove postupanja u nepredviđenim situacijama kao što su, na primjer, pad IT sistema, poplava, zemljotres, kibernetički napadi, gubitak stručnog kadra itd.

Nabrojani ISO standardi predstavljaju sastavni dio napora Zavoda da implementira ZTA sigurnosnu arhitekturu, zajedno sa ostalim elementima (DAM, DLP, PAM i ostalo), te je ZTA trenutno jedini adekvatan odgovor na današnje izazove po pitanju pouzdanosti, dostupnosti i sigurnosti informacionog sistema Zavoda. Ako znamo koje servise na nivou KS ovaj sistem obezbjeđuje, kao i to kakve su cyber prijetnje po informacioni sistem i kakve su posljedice samo jednog ozbiljnog napada, prije treba postaviti pitanje šta se još može uraditi po tom pitanju...

- 2) Pitanje: Pozicija 2.0 “Sredstva usmjerena za finansiranje u borbi protiv korona i drugih virusa”, u 2023.godini je ta pozicija bila manja, zašto se planiraju sredstva?

Odgovor:

Sredstva u iznosu od 1.000.000 KM planirana su u skladu sa Zaključkom Upravnog odbora broj 01/2-02-2-15337-4/23 od 03.10.2023. godine usljed pogoršanja epidemiološke situacije u zemlji i okruženju. Ukoliko se pažljivo pogleda naziv pozicije, sredstva nisu planirana samo za korona nego za borbu protiv korona i drugih virusa. Naime, svjedoci smo da se svakodnevno pojavljuju novi, ali i pandemije starih virusa za koje smo mislili da su iskorjenjeni, a koji se usljed sve nižeg obuhvata populacije vakcinacijom, ponovo prisutni i to u epidemijskim razmjerama. Iz tog razloga, planirana su namjenska sredstva, a ukoliko ne bude potrebe za korištenjem, sredstva je moguće preraspodjeliti na druge pozicije.

- 3) Pitanje: Pozicija 2.3.1 “Usluge zdravstvene zaštite/usluge zdravstvene zaštite za koje postoji lista čekanja” koliko je novca utrošeno prošle godine i prema kojim PZU, zašto su liste čekanja veće ove godine nego prošle?

Odgovor:

Sredstva na ovoj poziciji su planirana u istom iznosu kao i prethodne godine. Zavod je u septembru 2023.godine, po prijemu Liste deficitarnih usluga koju je utvrdilo Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo i provedenom javnom pozivu uz saglasnost Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo zaključio ugovore sa osam privatnih zdravstvenih ustanova: ZU Poliklinički centar “SANASA”, ZU Poliklinika “ALTAMEDICA BETA”, PZU Poliklinika “Atrijum”, PZU Poliklinika “Dr. Al-Tawil”, PZU Poliklinika “Dr. Al-Tawil” Podružnica Stup, PZU Specijalna bolnica “Centar za srce – KM”, ZU “Alea dr. Kandić” i PZU “Moja klinika”. Tačan iznos novca i iznosi usmjereni prema pojedinim ugovornim zdravstvenim ustanovama će biti poznati po prijemu svih faktura ugovornih ustanova za usluge pružene u decembru 2023. godine i zaključenju poslovne godine. Pitanje zašto se povećavaju liste čekanja je pitanje za zdravstvene ustanove.

- 4) Pitanje: Pozicija 2.5.2 “Palijativna njega” – koliko je do sada utrošeno, koliko je pacijenata dobilo ovu uslugu?

Odgovor:

U 2023. godini nije bilo realizacije sredstava planiranih za ove namjene. Nakon okončanja javnog poziva uz saglasnost Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo zaključen je ugovor i prijem prvih pacijenata se očekuje početkom 2024. godine. Na osnovu smjernice Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo planirano je i ugovoreno 27 postelja (maksimalan broj).

- 5) Pitanje: Tekuća rezerva 15,6 mil KM, zašto je planirana ovolika rezerva, koji je osnov i od kojih se pretpostavki krenulo. Da li je razlog tome u činjenici što je Vlada tražila programe od Zavoda koji nisu predmet finansiranja Zavoda?

Odgovor:

Osnov za planiranje tekuće rezerve je sadržan u članu 60. Zakona o budžetima u FBiH i u skladu sa istim sredstva tekuće rezerve mogu iznositi najviše 3% planiranih prihoda bez namjenskih prihoda, vlastitih prihoda i primitaka. Ista će se koristiti za nepredviđene namjene za koje u Finansijskom planu nisu planirana sredstva ili za namjene za koje se tokom godine pokaže da za njih nisu utvrđena dovoljna sredstva, jer ih pri planiranju nije bilo moguće predvidjeti. Na ovoj poziciji planirana su i sredstva za eventualne korekcije naknade za pružanje zdravstvene zaštite po osnovu prijema novih radnika u javnim zdravstvenim ustanovama.

Odgovor:

- 6) Pitanje: Nabavka softvera – ko je vršio procjenu ovih softvera, pojmovi DAM, PAM, DCS su nejasni. 409.000 KM je planirano za platformu za angažiranost, mjerenje i poboljšanje zdravstvenih usluga osiguranika ZZOKS – na osnovu kojih rezultata i procjene je planirano i da li je to posao Zavoda?

Odgovor:

Dugi niz godina Zavod je ulagao u informacioni sistem ali nije u vođeno računa o bezbjednosti sistema koji generira najosjetljivije lične (medicinke) podatke 428.000 osiguranika. Posljednji slučajevi hakerskih napada u okruženju gdje su zbog nepostojanja sigurnosnih elemenata u IS nanesene nesagledive štete su stvorile potrebu da Odjel za informatiku Zavoda napravi detaljne politike sigurnosti IS. Protokoli podrazumjevanju uspostavu jasnih kontrolnih i sigurnosnih mjera i alata kako bi se umanjila mogućnost ugrožavanja sistema.

Shodno navedenom a slijedeći se osnovnim mjerama koje su neophodne za održavanje stabilnog IS na prijedlog stručnih osoba iz IT odjela Zavoda u FP su inkorporirani slijedeći sigurnosni alati:

Praćenje aktivnosti nad bazama podataka (DAM) je veoma važan segment u zdravstvenom sistemu KS sa aspekta sigurnosti i performansi jer djeluje kao "čuvar" koji nadgleda korištenje važnih zdravstvenih podataka.

Implementacijom DAM alata dobija se:

Unapređena sigurnost jer otkriva anomalije i potencijalne prijetnje kroz praćenje aktivnosti korisnika, identifikujući sumnjive radnje kao što su pokušaji neovlaštenog pristupa, neuobičajeni upiti ili iznenadne modifikacije podataka. Ovo praćenje je u realnom vremenu i omogućava brzu intervenciju i istragu, potencijalno sprječavajući zloupotrebu ovlaštenja nad manipulacijom podataka ili zlonamjerne napade.

Omogućava usklađenost sa regulatornim zahtjevima za organizacije koje podliježu propisima o privatnosti podataka kao što su npr. GDPR ili Zakon o zaštiti ličnih podataka i sl.

Omogućava proaktivno rješavanje problema jer može identificirati obrasce ponašanja i predvidjeti potencijalne probleme prije nego što se pojave. Ovaj proaktivni pristup minimizira zastoje i osigurava dostupnost i integritet podataka

Omogućava reviziju i forenziku aktivnosti korisnikau radu sa bazom podataka, što može spriječiti potencijalne zloupotrebe podataka, kao i smanjiti reputacijske i druge štete po zdravstveni sistem KS. DAM je neprocjenjiv alat kad postoji potreba za istragom i forenzikom zloupotrebe u radu sa podacima, što se do sad više puta dešavalo. Kad problem eskalira do istražnih organa, DAM može dati odgovore na pitanja, na koja je bez tog alata gotovo nemoguće dati adekvatne odgovore.

- **Upravljanje privilegovanim pristupima (PAM - Privileged access management)**

Upravljanje privilegovanim pristupom (PAM) je od kritičnog značaja za organizacije kao što je ZZO KS iz više razloga:

Smanjuje rizik od cyber napada jer privilegovani accounti (admin, root, i sl.) imaju širok pristup osjetljivim podacima i sistemima, i stoga su glavna meta cyber napada. Takvi accounti omogućavaju napadačima da se kreću kroz mrežu i eskaliraju privilegije, i u konačnici uzrokuju ogromnu štetu. PAM je zaštitni mehanizam za sprječavanje takvih napada i upada u sistem jer štiti te privilegovane accounte. Dodatno, PAM minimizira i insajderske prijetnje od zloupotrebe.

PAM ujedno funkcioniše na principu najmanjih privilegija za određene aktivnosti čime se dodatno minimizira moguća šteta od grešaka, i vodi detaljne zapise privilegovanih aktivnosti, što olakšava praćenje i reviziju rada privilegovanih korisnika ili kompromitovanog accounta. Sve ovo smanjuje mogućnost sigurnosnih incidenata i usklađenost sa regulatornim zahtjevima što dugoročno štedi novac organizacijama koje to imaju implementirano. Za organizaciju koja radi sa osjetljivim podacima, PAM je suštinski nužan sigurnosni alat za zaštitu svog sistema, podataka i reputacije.

- **Sistem za klasifikaciju podataka Data classification system)**

Klasifikacije podataka obezbjeđuje osnovu za efikasnu sigurnost podataka, usklađenost i sveukupno upravljanje podacima i to je temelj za svaku organizaciju koja cjeni svoje podatke i želi da ih zaštiti od prijetnji i zloupotrebe i važna je u zaštiti podataka iz više razloga:

Identifikovanjem osjetljivih podataka, organizacija može da da prioritet merama zaštite za najkritičnija sredstva tako što obezbjeđuje odgovarajuće kontrole (enkripcija, ograničenje pristupa i nadzor što sprječava neovlašteni pristup, krađu podataka i neusklađenost sa pravnim propisima koji tretiraju tu oblast.

Pomaže organizaciji da razumije osjetljivost podataka i omogućava procjenu rizika i obezbjeđuje donošenje informisanih odluka o bezbjednosnim kontrolama što smanjuje vjerovatnoću kompromitiranja podataka i potencijalne finansijske i reputacijske štete.

Klasifikovane podatke je mnogo lakše pratiti i revidirati, osiguravajući da organizacija može brzo pokazati usklađenost sa propisima i internim politikama tokom revizija ili istraga a klasifikacija ukazuje i na to koji su podaci najvredniji za organizaciju, omogućavajući adekvatne odluke o

politikama čuvanja tih podataka, pristupa istim i sl., kao i to da organizacija može bolje procijeniti rizike povezane sa različitim tipovima podataka i primjeniti odgovarajuće kontrole, smanjujući potencijalne ranjivosti.

Davanjem prioriteta zaštiti najosjetljivijih podataka organizacija izbjegava nepotrebno trošenje na manje kritična sredstva, što vodi do uštede u ulaganja u sigurnost, a ujedno obezbjeđuje sigurno dijeljenje podataka sa trećim stranama uz održavanje povjerljivosti i integriteta najosjetljivijih podataka.

- **Sistem upravljanja nadzorom i kontrolom podataka (DLP - Data Loss Prevention)**

DLP je važna investicija za organizaciju koja obrađuje važne i osjetljive podatke i informacije i ublažava rizike od gubitka tih podataka i informacija kao što i obezbjeđuje usklađenost sa propisima o zaštiti podataka.

Prevenција gubitka podataka (Data Loss Prevention) je važan dio cyber sigurnosti za svaku organizaciju jer štiti najvredniju imovinu tj. informacije tako što:

Štiti osjetljive podatke tako što sprječava neovlašteni pristup, tj. ograničavajući pristup samo autorizovanim korisnicima i sprječavajući neovlašćene osobe da krađu ili pregledaju poverljive informacije što smanjuje rizik od krađe i curenja podataka i kao i od insajderskih prijetnji.

Obezbjeđuje usklađenost sa propisima kao npr. GDPR, zakon o zaštiti ličnih podataka i sl. jer pomaže organizaciji da se pridržava ovih propisa tako što osigurava adekvatno rukovanje podacima i sprječava neovlašćeno otkrivanje čime se minimizira potencijalna finansijska i reputacijska šteta.

Unapređuje kontrolu podataka tako što omogućava uvid u to gdje se nalaze osjetljivi podaci i kako se koriste što obezbjeđuje bolje upravljanje i kontrolu podatke, povećava operativnu.

Svi navedeni alati će se sukcesivno nabavljati na transparentan način uvažavajući stručna mišljenja istraživača iz IT i u skladu sa implementacijom.

- **Platforma za angažiranost, mjerenje i poboljšanje zdravstvenih usluga osiguranika ZZOKS**

Stvaranje integrisanog upravljanja podacima kako o zdravstvenim uslugama ZZOKS tako i uslugama Zavoda na nivou KS, kako bi se omogućila jednostavna i sigurna distribucija informacija i angažiranost osiguranika, racionalizirani resursi i doprinijelo daljnjem unaprijeđenju čitavog zdravstvenog sistema

U skladu sa odlukom Upravnog odbora Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo o imenovanju članova Odbora za upravljanje informacionim sistemom Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo, te na osnovu odredbi i zadataka odbora definisanih Pravilnikom o radu Odbora za upravljanje informacionim sistemom Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo kojim je između ostalog definisano da Odbor utvrđuje prioritete Zavoda u razvoju IS u cilju pravilnog upravljanja informacionim tehnologijama i resursima radi određivanja prioriteta, troškova projekata IS-a, prilikom kreiranja nacrtu finansijskog plana za narednu godinu, za sve postupke delegirane od strane Odjeljenja za IT članovi Odbora donose odluke o prihvatanju ili odbacivanju inicijativa i projekata poslovne strane.

Istraživanje tržišta u skladu sa zakonskim i podzakonskim odredbama vrše nadležne službe.

Pitanje zastupnika Bandić Muamera

- 1) Pitanje: Zašto su u Finansijskom planu predviđena dodatna sredstva u iznosu od 1.350.000 KM za dodatno banjsko liječenje RVI.

Odgovor:

U finansijskom planu Zavoda za 2024. godinu nisu planirana dodatna sredstva u iznosu od 1.350.000 KM za dodatno banjsko liječenje RVI. Sredstva su kao i u prethodnom periodu planirana za usluge medicinske rehabilitacije (pozicija 2.3.3. Finansijskog plana). Pravo na medicinsku rehabilitaciju osiguranici ostvaruju na osnovu preporuke ovlaštenih ljekara i po kriterijima utvrđenim Pravilnikom o

utvrđivanju prava osiguranih lica na medicinsku rehabilitaciju, uslovima i postupku ostvarivanja tog prava (Službene novine Kantona Sarajevo broj 32/21).

Pitanje zastupnice Gavrankapetanović Fatime

- 1) Pitanje: Prenatalno testiranje. Nada se da je konsultovana struka, jer iako su jako dobri, testovi ne daju 100% tačnu dijagnozu, pa je upitno kolika je isplativost ulagati u te testove, koji će biti kriteriji i ko će moći dobiti testove?

Odgovor:

Navedena stavka je u Finansijski plan uvrštena u skladu sa Zaključkom Vlade KS. Kriterije za finansiranje će definisati Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo, sigurni smo vodeći računa o svemu što je navedeno, dok će Upravni odbor Zavoda u skladu sa istim donijeti provedbeni akt na osnovu kog će se sredstva realizovati.

- 2) Pitanje: Neurorehabilitacija – kako će se realizovati planirana sredstva (oprema, prostor?)

Odgovor:

Sve kriterije vezano za implementaciju definisat će Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo, dok će Upravni odbor Zavoda u skladu sa istim donijeti provedbeni akt na osnovu kog će se sredstva realizovati.

Pitanje zastupnice Vujović Vedrane:

- 1) Pitanje: Specijalizacije – 4 mil KM, po osnovu kojeg Zakona ste proveli sredstva za specijalizacije?

Odgovor:

U Finansijskom planu su planirana sredstva za finansiranje naknada za rad za specijalizante koji su specijalistički staž započeli u prethodnom periodu- nastavak finansiranja, te naknada za rad za specijalizante koji će specijalistički staž započeti u tekućoj godini, a u skladu sa Planovima potrebnih specijalizacija i subspecijalizacija zdravstvenih radnika za Kanton Sarajevo iz prethodnih godina, specijalizacija po osnovu zahtjeva za finansiranje neophodnih specijalizacija Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo broj 10-11-4021-1/2 kao i naknada za rad specijalizanata prema Planu potrebnih specijalizacija i subspecijalizacija zdravstvenih radnika za Kanton Sarajevo za 2023. godinu u skladu sa Odlukom Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo broj 10-33-7222-2/23 od 11.12.2023. godine.

- 2) Pitanje: Da li je moguće kroz programe sa privatnim zdravstvenim ustanovama realizovati specijalističke preglede i kako refundirati utrošena sredstva (u DZKS nema neurologa)?

Odgovor:

Listom deficitarnih zdravstvenih usluga koju je utvrdilo Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo i na osnovu koje su zaključeni ugovori sa privatnim zdravstvenim ustanovama nisu predviđene niti ugovorene usluge specijalističkih pregleda, a ni prilikom sačinjavanja prijedloga liste, zdravstvene ustanove kandidirale dostavile navedenu uslugu kao deficitarnu. U skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju, Zavod može izvršiti plaćanje/refundaciju zdravstvene usluge koja je bila hitna, a koja je osiguraniku pružena od strane zdravstvene ustanove sa kojom Zavod nema zaključen ugovor. Takođe, imajući u vidu da je kantonalnom odlukom o kriterijima i mjerilima za zaključivanje ugovora definisano da se usluge pružaju unutar roka od 90 dana, Zavod vrši refundaciju osiguranicima za sve usluge za koje su naručeni sa rokom čekanja dužim od 90 dana (uz dostavu dokumentacije kojom se dokazuje navedeno).

Pitanje zastupnica Viteškić Smiljane

- 1) Pitanje: Da li su utrošena sredstva po amandmanu – za namirenje obaveza za prelazak 5 doktora pedijatrije u Opću bolnicu?

Odgovor:

Sredstva nisu relizovana.

- 2) Pozicija 2.5.22 “Palijativna njega” – šta je planirano u ovim sredstvima, gdje se nalazi hospis, koliko ima postelja, da li ima multidisciplinarni tim?

Odgovor:

Sredstva za Program Palijativna medicina -palijativna njega terminalno bolesnih u KS, su prvi put planirana u Finansijskom planu Zavoda za 2023. godinu na osnovu smjernica Ministarstva zdravstva KS. Zavod zdravstvenog osiguranja je raspisao Javni poziv, pravo učešća i ugovaranje pružanja usluga palijativne njege imale su zdravstvene ustanove koje u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i podzakonskim aktima donesenim na osnovu ovog zakona, su registrovane za predmetnu djelatnost. Na pomenuti Javni poziv zaprimljena je jedna ponuda, a koja je ispunjavala kriterije Javnog poziva i zaključen je ugovor za pružanje usluga po B.O danu palijativne njege terminalno bolesnih- intenzivna njega za korištenje 27 postelja.

Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo je jasno propisalo Kriterije te smjernice zasnovane na stručno doktrinarnim stavovima koji predstavljaju osnov za utvrđivanje prava osiguranih lica u okviru navedenog Programa, kao i način upućivanja osiguranika u Hospis. Pravo na upućivanje ovih pacijenata imaju svi doktori koji imaju pravo da upućuju pacijente i u druge zdravstvene ustanove, uz obavezno poštivanje kriterija za prijem u hospis. JU Dom zdravlja kantona Sarajevo je usvojila Proceduru postupanja sa pacijentom za upućivanje u hospis – ustanovu za palijativnu njegu u skladu sa Kriterijima za prijem pacijenata u hospis donesenim od strane Ministarstva. Cilj procedure je standardizovano postupanje osoblja JUDZKS u slučaju potrebe pacijenta u terminalnoj fazi bolesti. Hospis je u obavezi da prijem pacijenata vrši u skladu sa Kriterijima donesenih od strane Ministarstva zdravstva KS. ZZOKS će imati uvid u listu korisnika, listu čekanja te vršiti medicinski i administrativno finansijski nadzor.

3) Pitanje: Zašto su povećana sredstva za naknadu za dežurne apoteke?

Odgovor:

Sredstva za naknadu za dežurne apoteke nisu povećana u odnosu na Finansijski plan Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo za 2023. godinu na koji je saglasnost dala Skupština Kantona Sarajevo a kojim je naknada planirana za 11 dežurnih apoteka u iznosu od 3.036.000 KM. Isti iznos je planiran i u Finansijskom planu Zavoda za 2024.godinu.

Odlukom o izvršenju Finansijskog plana Zavoda za 2023.godinu, a u skladu sa odredbama Zakona o budžetima u FBiH, definisana je mogućnost preraspodjele sredstava između pojedinih stavki rashoda do visine 10% planiranog iznosa. Odluku o preraspodjeli donosi Upravni odbor Zavoda na koju saglasnost daje Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo. Odluka se objavljuje u Službenim novinama Kantona Sarajevo. U toku 2023.godine bilo je potrebno obezbjediti dodatna sredstava za finansiranje gotovih lijekova sa Liste lijekova, dok sredstva za naknadu za dežurne apoteke nisu realizovana u planiranom iznosu, te je donesen Odluka o preraspodjeli unutar pozicije rashodi zdravstvene zaštite u Finansijskom planu Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo za 2023. godinu ("Sl.novine KS" br. 54/23) kojom su planirana sredstva za naknadu za dežurne apoteke umanjena za 303.000 KM i to sa iznosa od 3.036.000 KM na iznos od 2.733.000 KM.

S poštovanjem,

DIREKTOR

Mr.sci.oec.Muamer Kosovac

Dostaviti:

1. Naslovu
2. Direktoru
3. a/a